

УДК 340+342.7

DOI: 10.35432/tisb292023289744

ПРАВА ЛЮДИНИ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Пушкаренко Сергій Олегович

аспірант кафедри державознавства, права та
європейської інтеграції

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0001-7159-5070>

Права людини є фундаментальними принципами, які гарантують гідність, свободу та рівність кожній особі, незалежно від її національності, раси, статі, релігії або інших ознак. Ці права визнаються міжнародними і національними законами та стандартами, і мають величезне значення для розвитку суспільства та забезпечення справедливості. Однак, права людини не можуть існувати лише на папері. Для їх реалізації та захисту необхідна належна інституційна структура, яка забезпечує виконання правових норм, надає механізми звернення до правосуддя та забезпечує захист індивіда від можливих порушень.

Одним з найважливіших інституційних органів є незалежна судова система. Суди відіграють вирішальну роль у захисті прав людини, розглядаючи справи про порушення цих прав та приймаючи відповідні рішення. Незалежність судів від політичних впливів та владних структур є ключовою для забезпечення справедливості та недоторканості прав людини. Поміж інших важливих інституцій можна виділити органи правоохоронних органів, які мають відповідати за дотримання закону та захист громадян. Це поліція, прокуратура та інші служби, які мають компетенцію в області забезпечення громадського порядку та безпеки. Важливо, щоб ці органи діяли відповідно до закону та з урахуванням прав людини, не порушуючи їхніх свобод та гарантій. Крім судової системи та правоохоронних органів, іншими важливими інституціями є омбудсмени, антикорупційні органи та людські права. Омбудсмени є незалежними посадовими особами, які діють як посередники між громадянами та державою, захищаючи права та інтереси громадян. Вони здійснюють контроль за діяльністю державних органів та організацій, сприяють вирішенню конфліктів та надають поради щодо захисту прав людини.

Антикорупційні органи мають на меті запобігання та припинення корупції, яка є серйозним порушенням прав людини. Ці органи ведуть розслідування корупційних справ, накладають покарання на порушників та сприяють встановленню прозорості та ефективності в державному управлінні. Окрім національних інституцій, важливу роль у захисті прав людини відіграють також міжнародні організації, зокрема Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Суд з прав людини та Інститут захисту прав людини. Ці організації створюють стандарти та міжнародні договори щодо прав людини, забезпечують моніторинг їх виконання та надають можливість громадянам звернутися за захистом у разі порушення їх прав.

Необхідність належної інституційної структури для захисту прав людини впливає з того, що права людини є універсальними та недоторканими, і жодна держава чи індивід не може порушувати їх безкарно. Інституції, які відповідають за захист прав людини, також мають важливу роль у просуванні свідомості про права людини та освіті населення з цього питання. Вони забезпечують інформаційну кампанію, проводять тренінги, семінари та інші заходи, щоб поширювати знання про права людини та збільшувати громадську свідомість. Інституційний аспект прав людини також включає належне фінансування та ресурсне забезпечення цих органів. Недостатнє фінансування може обмежити їх можливості в ефективному функціонуванні та виконанні своїх завдань. Тому, національні уряди та міжнародні організації повинні забезпечити належне фінансування та ресурсне забезпечення

інституцій, які займаються захистом прав людини.

Важливо зазначити, що інституційний аспект прав людини повинен ґрунтуватися на принципах демократії, правової держави та рівності. Демократичні процеси, включаючи вибори та участь громадськості, сприяють створенню легітимної влади та розвитку правової системи, яка гарантує захист прав людини. Прозорість, відповідальність та ефективність державних інституцій є ключовими аспектами для забезпечення ефективного захисту прав людини. У підсумку, права людини мають інституційний аспект, який включає незалежні суди, правоохоронні органи, омбудсмени, антикорупційні органи та міжнародні організації. Ці інституції забезпечують захист, виконання і просування прав людини. Вони мають гарантувати незалежність, прозорість та ефективність своєї роботи. Окрім того, вони повинні забезпечувати доступ до правосуддя, сприяти свідомому вирішенню конфліктів та відновленню прав порушених осіб.

Для успішного функціонування інституцій, що забезпечують права людини, необхідно встановити ефективну співпрацю між ними, а також зі звичайними громадянами та громадськими організаціями. Важливо створити механізми для звернення до цих інституцій, забезпечити консультативну та підтримуючу функцію, а також проводити постійний моніторинг та оцінку їх роботи. Крім того, невід'ємною частиною інституційного аспекту прав людини є освіта і інформаційна діяльність. Громадяни повинні бути обізнані зі своїми правами, механізмами їх захисту та способами звернення до відповідних інституцій. Навчання про права людини повинно включатися до освітніх програм, а засоби масової інформації мають активно популяризувати та поширювати інформацію про права людини. У світлі цього, права людини не можуть існувати без сильних, незалежних та дієвих інституцій, що гарантують їх захист і виконання. Інституційний аспект прав людини включає судову систему, правоохоронні органи, омбудсмени, антикорупційні органи та міжнародні організації. Забезпечення їх незалежності, ефективності та адекватного фінансування є ключовими елементами успішного захисту прав людини. Ці інституції повинні мати достатні ресурси, кадри та повноваження для виконання своїх завдань. Особливу роль в захисті прав людини на інституційному рівні відіграє Секретаріат Уповноваженого Верховної ради з прав людини, функціями якого є: здійснення моніторингу додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, надає пропозиції Уповноваженому щодо забезпечення прав і свобод людини; аналіз економічних, політичних, соціальних та інших процесів, що відбуваються в країні і за її межами, стосовно захисту прав і свобод людини та готує відповідні пропозиції Уповноваженому; забезпечення підготовки щорічних і спеціальних доповідей Уповноваженого; здійснення моніторингу чинних законів і підзаконних нормативно-правових актів щодо їх відповідності вимогам та стандартам у галузі захисту прав і свобод людини і громадянина; організація, прийом та розгляд звернень громадян України, іноземців, осіб без громадянства або осіб, які діють в їхніх інтересах, відповідно до чинного законодавства України та роз'яснює заходи, що їх має вжити особа, яка подала звернення до Уповноваженого; підготовка пропозиції щодо відкриття провадження у справах про порушення прав і свобод людини і громадянина та здійснює реалізацію відкритих проваджень; підготовка пропозиції щодо розробки законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, необхідних для запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню та інші [1].

Забезпечення незалежності судової системи є надзвичайно важливим аспектом. Суди повинні мати гарантовану незалежність від владних структур та інших впливів. Це дозволяє їм приймати об'єктивні рішення на підставі закону та захищати права людини. Запобігання політичному тиску, недоторканості суддів та забезпечення їхньої незалежності є ключовими аспектами стабільного інституційного захисту прав людини. Правоохоронні органи мають гарантувати захист прав та свобод громадян. Вони повинні діяти відповідно до закону, утримувати громадський порядок та забезпечувати безпеку населення. Важливо, щоб їхня діяльність була підкріплена принципами прав людини, такими як повага до гідності людини, недопущення насильства та зловживання владою. Омбудсмени грають важливу роль у захисті прав людини. Вони служать посередниками між громадянами та державними

органами, здійснюючи моніторинг, розслідування та вирішення скарг на порушення прав. Важливо, щоб омбудсмени були незалежними та мали достатні повноваження для ефективного виконання своїх функцій. Антикоруptionні органи відіграють важливу роль у забезпеченні чесності та прозорості в державному управлінні. Коруption підриває принципи прав людини, порушує справедливість та створює нерівність в доступі до ресурсів та послуг. Антикоруptionні органи повинні проводити розслідування коруptionних справ, притягати винних до відповідальності та розробляти стратегії для запобігання коруptionі.

Міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Суд з прав людини та Інститут захисту прав людини, грають важливу роль у забезпеченні дотримання прав людини на світовому рівні. Вони розробляють стандарти та міжнародні договори, проводять моніторинг та надають механізми для звернення до них у разі порушення прав. Ці організації є форумами для співпраці та обміну досвідом між країнами з питань прав людини.

Узагалі, права людини потребують системи інституційного захисту для їх ефективного забезпечення та реалізації. Ці інституції мають бути незалежними, ефективними та здатними відповідати на потреби та виклики сучасного суспільства. Правильне фінансування, незалежність, освіта та співпраця з громадськістю є ключовими складовими успішної системи інституційного захисту прав людини. На підставі цього, розвиток і зміцнення інституційного аспекту прав людини вимагає постійної уваги та підтримки з боку урядів, міжнародних організацій, громадськості та кожного індивіда. Тільки через спільні зусилля можна забезпечити повне виконання і захист прав людини для всіх.

Права людини є невід'ємною частиною демократичного суспільства і є основоположним принципом, на якому ґрунтується розвиток суспільства. Інституційний аспект прав людини відіграє ключову роль у забезпеченні їх захисту, виконання та просування. Однак, інституції самі по собі не забезпечують повного захисту прав людини. Вони потребують активної участі та підтримки громадськості, громадських організацій та інших зацікавлених сторін. Це включає освіту громадськості про їхні права та можливості захисту, залучення до процесу прийняття рішень, сприяння вирішенню конфліктів та моніторингу дотримання прав. Крім того, інституційний аспект прав людини повинен бути побудований на основі принципів прозорості та відповідальності. Інституції, що займаються захистом прав людини, повинні бути підкріплені ефективними механізмами звітності та контролю. Це дозволить громадськості відстежувати їхню роботу, надавати відгуки та вимагати відповідальності в разі порушення прав.

Права людини не є статичними. Вони розвиваються та змінюються відповідно до потреб та викликів сучасного світу. Тому інституційний аспект прав людини повинен бути гнучким та готовим до адаптації до нових викликів. Важливо вдосконалювати законодавство, встановлювати нові стандарти та механізми захисту, щоб відповідати реаліям сучасного суспільства.

Інституційний аспект прав людини є невід'ємною складовою успішного захисту, виконання та просування прав людини. Незалежні суди, правоохоронні органи, омбудсмени, антикоруptionні органи та міжнародні організації грають ключову роль у забезпеченні справедливості, захисту від порушень та розвитку свідомості щодо прав людини. Важливо, щоб ці інституції були незалежними, ефективними та здатними відповідати на потреби суспільства. Забезпечення адекватного фінансування, незалежності та освіти є важливими факторами успішної інституційної системи захисту прав людини. Лише завдяки спільним зусиллям урядів, міжнародних організацій та громадськості можна забезпечити повне виконання і захист прав людини для всіх. Продовження розвитку та зміцнення інституційного аспекту прав людини є важливим завданням для побудови справедливого та гуманітарного суспільства.

Список літератури

1. Положення про Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 14 жовтня 2022 року № 79.15/22 / Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v79_1715-22#n6